

EBOOKS ON DEMAND – ELEKTRONICKÉ KNIHY NA VYŽÁDÁNÍ

Petr Žabička, Moravská zemská knihovna Brno

Mají-li si knihovny udržet přízeň uživatelů, musí jim být schopny nabídnout ty služby, které uživatelé požadují a to v okamžiku, kdy je požadují. Ačkoli k dosažení tohoto ideálu ještě povede trnitá cesta houštinami zejména právními, již nyní je možné využít nové služby, která se mu blíží. Služba eBooks on demand je výsledkem projektu eTEN. Práce na osmnáctiměsíčním projektu, koordinovaném knihovnou Univerzity v Innsbrucku, byly zahájeny v říjnu 2006. Spolupracuje na něm 13 partnerů z osmi evropských zemí. Přestože v původním konsorciu není zastoupena Česká republika, zahájila již spolupráci s konsorciem Moravská zemská knihovna v Brně a v krátké době se připojí i Státní technická knihovna.

Projekt eBooks on Demand nenabízí nic technicky převratného, ale snaží se s využitím existujících technologií vytvořit přidanou hodnotu ve formě služby, při které se uživatel dostane k požadované knize, aniž by musel navštívit knihovnu. Projekt vytváří centrální infrastrukturu, která zapojeným knihovnám umožňuje poskytovat službu placené digitalizace autor-sky nechráněných monografií na vyžádání. Knihovna, která se chce do systému zapojit, tak musí jen do svých webových katalogů včlenit odkaz na službu eBooks on Demand (EOD) a poskytnout provozovateli potřebné údaje, týkající se zprovoznění služby. Každá knihovna si může individuálně a poměrně volně stanovit parametry nabízené služby a využívat všechny nebo jen některé z dostupných funkcí.

Výsledným produktem služby EOD je elektronická kniha v podobě souboru ve formátu pdf, obsahující obrázky naskenovaných stran. V souboru pdf navíc může být uložena i pomocí OCR automaticky generovaná textová vrstva, kterou je možné dále využít například při fulltextovém prohlédávání knihy, při kopírování částí textu do dalších dokumentů nebo například pro zpřístupnění dané knihy zrakově postiženým. Protože kvalita OCR může být proměnlivá, je textová vrstva skryta pod naskenovanými obrázky stránek, které vidí uživatel. Díky rozšířenosti formátu pdf a jeho podpoře na široké škále zařízení uživatelé nemusí překonávat žádné zvláštní technické bariéry a přitom mají k dispozici poměrně robustní nástroj pro čtení zakoupených knih. Díky tomu, že všechny projektem zpřístupňované knihy jsou z právního hlediska volné, nejsou chráněny žádnou formou ochrany proti

kopírování nebo zneužití, dají se proto narozdíl od jiných elektronických dokumentů považovat skutečně za majetek svého nabyvatele.

Pro zprovoznění služby EOD v knihovně postačuje to nejběžnější vybavení: skener a přístup k Internetu, protože nejjednodušší forma objednávky, která v podstatě nevyžaduje ani existenci online elektronického katalogu knihovny, je umožněna vyplněním objednávkového formuláře na serveru EOD. Pokročilejší varianta pak umožňuje vytvářet odkazy na službu EOD přímo ze záznamů jednotlivých knih. Při tom je využito javascriptu, který zajistí zobrazení objednávacího tlačítka jen u těch knih, které pravděpodobně nejsou autorsky chráněné. V případě MZK k tomu využíváme rok vydání z pole 008 a údaj o formátu z pole FMT, tlačítko EOD pak jako parametr předává zejména systémové číslo příslušného záznamu.

Signatura	● ST1-0024.598.B
Autoři	● Wolstein, Johann Gottlieb, 1738-1820
Název	● Kniha o Pádech a nakažlivých Nemocech howězýho, owčjho, a swynského Dobytka pro Hospodáře :
Místo vyd.	● Wytisštěná w Brně :
Nakladatel	● a k dostáň v Jana Giřjho Gastla, Knjhokupce,
Rok vydání	(1797)
Rozsah	110, [2] s. ; 8°
Poznámka	Výzdoba: vlyis, vinětká z typografických ozdúbek

Tlačítko pro objednávku v Alephu

Server EOD pak systémové číslo využije ke stažení bibliografického záznamu prostřednictvím protokolu Z39.50 a pokud je v záznamu obsažen i údaj o počtu stran, nabídne uživateli rovnou i cenu, za kterou je knihovna ochotna danou knihu zdigitalizovat. Pokud není v daném okamžiku možné počet stran a tím ani cenu určit, může zákazník mimo okamžitého objednání knihovnu požádat i o cenovou nabídku (i tato služba přitom může být placená). Po obdržení cenové nabídky musí zákazník svou objednávku potvrdit a knihovna může zahájit vlastní digitalizaci. Digitalizované stránky pak knihovna uloží pomocí protokolu ftp na server EOD, kde pak dojde k do tvoření konečné podoby e-knihy (byť i tuto část procesu si může knihovna

zajistit sama). Pak je zákazník vyzván k zaplacení zakázky, po zaplacení má 60 dní na to, aby si svou e-knihu stáhl.

Titul Vámi požadované knihy

Požadovaný titul zatím není dostupný v digitální podobě. Buďte první, kdo si jeho digitalizaci objedná!

Autoři	Wolstein, Johann Gottlieb,
Název série	
Název	Knjha o Pádech a nakažlivých Nemocech howězýho, owčjho, a swynsk
Svazek	
Datum vydání	1797
Strany	112
Vydavatel	Wytisťstěná w Brně : a k dostánj v Jana Gíjho Gastla, Knjhokupce,
Identifikátor	
Cena (Standardní e-kniha) (CZK)	448,00

1 **Objednat e-knihu**
Objednejte si tuto knihu v elektronické podobě.
Při objednávce budete moci zadat další podmínky (např. způsob doručení).

[Objednat e-knihu >](#)

Služby uživatelům

- EOD: Úvod
- Platba a dodání
- Podmínky služby
- e-knihy na vyžádání
- Často pokládané dotazy
- Kontakt
- Čeština

Moravská zemská knihovna

Automaticky vyplněná objednávka na serveru EOD

System EOD umožňuje knihovně sledovat celý pracovní postup objednávání, digitalizace a vytváření elektronické knihy až do fáze jejího zaplacení zákazníkem. Ten může platit buď přímo knihovně v hotovosti nebo převodem, může ale zaplatit i online, ať už kartou nebo pomocí platebního systému Click&Buy. Obě naposledy uvedené varianty zprostředkovává centrálně EOD, přičemž vybrané peníze jsou periodicky přeposílány knihovně, která službu poskytl. Daná knihovna se také může rozhodnout, zda jednou digitalizované knihy dalším uživatelům volně zpřístupní, nebo je bude případným dalším zájemcům opět prodávat.

Ačkoli je služba EOD zatím v začátcích, je již patrný její potenciál. Nabízí se například možnost napojení této služby na centrální katalogy typu naší JIB nebo evropské TEL nebo vybudování vlastní služby podobného typu, vytvoření digitální knihovny nebo katalogu již digitalizovaných knih a další. Ve stadiu úvah je pak zkoumání možností, jak pomocí této služby zpřístupnit i knihy autorsky chráněné – to už je ale docela jiný příběh.